

УДК 159.923

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ПОВЕДІНКИ: СПРОБА АНАЛІЗУ ТА ОПТИМІЗАЦІЇ

Юрій Вінтюк

Національний університет “Львівська політехніка”,
вул. Квітнева 6, м. Львів, 79044, Україна,
e-mail: yurvin@ukr.net

Розглянуто проблему створення науково обґрунтованої і максимально повної, універсальної класифікації видів поведінки. Проведене дослідження мало на меті здійснити огляд та аналіз наявних у фаховій літературі видів поведінки і на цій основі зробити спробу створити їхню класифікацію, придатну для практичного застосування у різних сферах. Зроблено огляд відомих класифікацій видів поведінки, проаналізовано підходи до їхнього створення і критерії для поділу проявів поведінки на види. Критично оцінено відомі класифікації поведінки тварин, а також різновидів поведінки людини, які використовуються в окремих галузях знань. В результаті проведеного дослідження було зроблено спробу створити класифікацію видів поведінки, шляхом синтезу наявної інформації з даної проблеми в межах одного, раціонального підходу. Запропонована класифікація є достатньо повною і придатна для вирішення практичних завдань, у різноманітних сферах діяльності.

Ключові слова: класифікація, критерії, види поведінки.

1. ВСТУП

Вивчення поведінки живих істот справедливо можна віднести до традиційних проблем психології. Як відзначають дослідники, вона є настільки важливою, що нерідко навіть саму психологію визначають як науку про поведінку. Традиційною дана проблема є і у біології з точки зору необхідності пояснення поведінки тварин. Однак лише порівняно недавно, протягом двох останніх десятиріч, у вітчизняній науці дослідники знову підняли питання про поведінку людини, що пояснюється наявністю в минулому ідеологічного протистояння з цього приводу.

Поведінка людини була поставлена в центрі системи психологічного знання у першій чверті ХХ сторіччя, в межах наукового напрямку, що одержав назву “біхевіоризм”, який виник у США і до сьогодні займає провідні позиції в американській психології. Особливістю цього напрямку була відмова від вивчення психіки, як непізнаваного явища, при цьому повністю виключалися з розгляду психічні процеси, а поведінка зводилася до сукупності реакцій на стимули. Представники біхевіоризму зробили великий внесок у вивчення поведінки, зокрема, визначили предмет психології, розробили класичні методи, ефективні практичні технології і сприяли впровадженню та поширенню математичних методів у психології. Здобуті у дослідях на тваринах експериментальні дані застосовували для побудови відповідних теорій, що пояснювали їхню поведінку, згодом дію цих теорій поширювали також і на людей. Оскільки однотипні реакції на стимули оточення пояснювали поведінку різних живих істот, відповідно, в таких теоріях ігнорувалися особливості поведінки людини, зумовлені якісними відмінностями її психіки від психіки тварин.

© Юрій Вінтюк, 2011

Натомість, у вітчизняній психології, яка перебувала під тиском диктату ідеології, заперечувалася наявність поведінки людини, і традиційно до проявів активності людини вважалося правомірним вживати інший термін – “діяльність”. Термін “поведінка” дозволяли вживати лише стосовно пояснення проявів активності тварин. Натомість представники західних психологічних напрямків і шкіл не визнавали наявності такої психологічної категорії, як “діяльність”, а тому вживали поняття “поведінка” до пояснення проявів активності як тварин, так і людини.

З позицій сучасних досягнень психологічної науки стає очевидним, що дійсно, у проявах активності як тварин, так і людини є багато спільного, тому в ряді випадків їх можна пояснювати з позицій одних і тих же наукових теорій. Проте, разом з цим, поведінці людини властиві також ряд відмінностей, яких не спостерігається у тварин. Відтак, видається доцільним поєднати в межах єдиного підходу різні погляди на природу та прояви активності тварин і людини. А вивчення поведінки, розробка теорій, що її пояснюють, актуалізують завдання створення науково обґрунтованої класифікації видів поведінки.

З огляду на необхідність вивчення поведінки, варто відзначити наступне: дана проблема ускладнюється тим, що вона має безліч проявів, що дуже ускладнює процес її вивчення. З огляду на це доречно спочатку згрупувати прояви поведінки за певними критеріями, (якими повинні стати їхні важливі характеристики), створивши таким чином їхню класифікацію. Тоді до одного виду потраплять прояви поведінки, які є максимально однорідними, а всю їхню сукупність буде зведено до певного скінченного числа, що полегшить вирішення завдань із їхнього вивчення. Все це зумовлює актуальність і доцільність проведення даного дослідження, яке є спробою зробити ще один крок на шляху до вирішення вказаної проблеми.

Мета роботи: здійснити огляд і аналіз наявних у фаховій літературі видів поведінки і на цій основі зробити спробу створити їхню класифікацію, придатну для практичного застосування у різних сферах.

Завдання дослідження:

- здійснити аналіз публікацій у фаховій літературі з проблеми, що розглядається;
- встановити типові недоліки відомих класифікацій видів поведінки і з'ясувати можливості їхнього подолання;
- розробити раціональний підхід для створення класифікації видів поведінки, з застосуванням відомих теоретичних та емпіричних даних;
- на основі сформульованого підходу синтезувати достатньо повну класифікацію видів поведінки, придатну для вирішення практичних завдань у різних сферах.

2. АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

На першому етапі, в результаті здійсненого огляду, з усієї доступної фахової літератури з даної проблеми було відібрано ті публікації, які містять необхідну інформацію, що дозволяє виконати поставлені завдання [1–22].

Спроби класифікувати прояви поведінки за різними ознаками робилися неодноразово; зокрема, дослідниками даної проблеми було створено кілька доволі повних класифікацій поведінки тварин. З огляду на поширеність варто розглянути класифікацію Д. Дьюсбері [4]. Всі форми поведінки тварин він поєднує в три основні групи – індивідуальна поведінка, репродуктивна й соціальна.

До індивідуальних поведінкових актів, згідно з автором, відносяться ті, що

забезпечують виживання й життєзабезпечення окремої особи: локомоція (переміщення); харчування і дихання; терморегуляція (забезпечення оптимального температурного режиму); пошуки притулку; втеча від хижаків; сон; підтримка чистоти тіла; біологічні ритми; дослідницька активність; гра; використання знарядь; маніпуляційна активність.

Дана класифікація доволі повна і в ряді випадків придатна для практичного застосування, проте, як справедливо відзначають інші дослідники, репродуктивна поведінка є різновидом соціальної, а серед зазначених проявів індивідуальної поведінки є такі, що належать до фізіологічних процесів. Тому в подальший аналіз вказаних форм включимо також різновиди поведінки, виведені іншими авторами.

До соціальних відносять ті прояви поведінки, які забезпечують ефективне функціонування особин у спільноті. Розрізняють типи соціальної поведінки, до найважливіших з яких відносять наступні: контагіозна – спрямована на розрізнення “своїх” і агоністична – спрямована на взаємодію з суперниками; а також її види: спільна оборона або напад, домінантна і підлегла, практична і символічна, наслідування і соціальне навчання, розмноження і догляд за потомством тощо.

Репродуктивна поведінка – це прояви активності, пов’язані з утворенням шлюб-них пар, будівництвом житла, виведенням потомства, його годуванням, захистом, вихованням тощо; розрізняють наступні її складові: шлюбна, статева і батьківська.

Інші підходи до створення класифікації наведено Р. Хайндом [22]. Зокрема, розглянуто класифікацію за наступними ознаками:

- за безпосередніми причинами, що викликають той або інший поведінковий акт;
- за функціями, які він виконує;
- за походженням у філогенезі;
- за способом формування в онтогенезі.

Проте і така класифікація, на думку інших дослідників, має недоліки: зокрема, прояви поведінки за першими двома ознаками часто збігаються. Відповідно, у більшості випадків зарахування тієї або іншої форми поведінки до певної категорії виявляється можливим тільки після ретельного причинного аналізу.

Ще одну цікаву класифікацію запропонував Л. В. Крушинський [цит. за 7]. В її основу покладено два критерії для поділу: спосіб формування конкретного поведінкового акту в онтогенезі й нейробіологічні механізми, які лежать у його основі. За цими критеріями автор виділив поведінкові акти, які здійснюються:

- на основі спадково обумовленої програми й не вимагають для свого розвитку спеціального навчання або тренування – що належить до вроджених, або інстинктивних, дій;
- на основі програми, що поступово формується в процесі набуття особою індивідуального досвіду – це різні форми звикання й навчання;
- на основі екстреного ухвалення рішення в новій ситуації без спеціального попереднього навчання й при відсутності відповідної конкретної спадкової програми – до цієї категорії відноситься елементарна розумова діяльність, або мислення, тварин.

Таким чином, у даній класифікації йдеться про відносну роль різних її видів у конкретній поведінковій реакції. Проте такий перелік підходів до класифікації форм

поведінки тварин не повний і потребує доопрацювання.

Щодо проявів поведінки людини необхідно відзначити наступне: хоча в поведінці тварин і людини багато спільного, поведінка людини має значні відмінності, тому їх доволі складно поєднати в межах однієї класифікації; відповідно, таких універсальних класифікацій наразі не створено. Далі буде наведено наявну у фаховій літературі інформацію з даного питання.

Стосовно класифікації видів поведінки людини, ряд з них створено в окремих галузях знань. Так, в галузі права розроблено класифікацію видів правомірної, асоціальної, віктимної, суїцидальної поведінки тощо (див., напр.: [6] та ін.). Як приклад, наведемо класифікацію видів правомірної поведінки. Вона здійснюється на основі поділу за наступними критеріями.

1) Залежно від суб'єктів розрізняють поведінку: правомірну індивідуальну і колективну.

2) Залежно від об'єктивної сторони розрізняють: активні дії і бездіяльність.

3) Залежно від форм реалізації норм права: дотримання, виконання, використання і застосування.

4) Залежно від юридичних наслідків, які бажає досягнути суб'єкт реалізації, розрізняють: юридичні акти і юридичні вчинки.

5) Залежно від суб'єктивної сторони розрізняють: соціально активну поведінку; законслухняну поведінку; конформістську поведінку; маргінальну поведінку; звичну поведінку (цит. за [6]).

Дана класифікація використовується для оцінки ступеня відповідності поведінки людини чинним юридичним нормам, і не придатна для застосування в інших випадках.

В соціології праці створено класифікацію видів трудової поведінки; як приклад можна навести класифікацію О. Ромашова [цит. за 12]. Автор виділяє наступні критерії для класифікації і відповідні їм види поведінки:

1) За суб'єктом поведінки: індивідуальна і колективна;

2) За наявністю (або відсутністю) взаємодії: така, що передбачає або не передбачає взаємодію;

3) За виробничою функцією: виконавська і управлінська;

4) За ступенем детермінованості: жорстко детермінована і ініціативна;

5) За ступенем відповідності прийнятим нормам: нормативна або така, що відхиляється від норм;

6) За ступенем формалізації: усталена в офіційних документах або не усталена;

7) За характером мотивації: ціннісна або ситуативна;

8) За виробничими результатами і наслідками: позитивна або негативна;

9) За сферою здійснення: власне трудовий процес; побудова відносин на виробництві; створення трудової атмосфери;

10) За ступенем традиційності поведінки: усталені види поведінки; такі, що зароджуються, у т.ч. як реакція на різні соціально-економічні акції;

11) За результатами і наслідками: відповідні або не відповідні бажанням;

12) За ступенем реалізації трудового потенціалу: такі, що не вимагають або вимагають змін ступеня реалізації трудового потенціалу;

13) За характером відтворення людського потенціалу: такі, що передбачають просте, або вимагають розширеного відтворення трудового потенціалу [цит. за 12].

Дана класифікація належним чином обґрунтована і достатньо розроблена, проте вона також придатна для вирішення практичних завдань лише в конкретній сфері активності людини.

Як видно з наведених прикладів, створені в різних галузях знань класифікації охоплюють лише певну кількість проявів поведінки людини, залежно від сфери активності. В спеціальній літературі можна також знайти інформацію про ряд видів поведінки, що стосуються повсякденних проявів активності людини. Так, розрізняють індивідуальну і соціальну поведінку, внутрішню і зовнішню, вроджену і набуту (а в ній – творчу), навмисну і ненавмисну, неусвідомлену і усвідомлену, вірну і помилкову та ін. Проте достатньо повної, науково обґрунтованої класифікації видів поведінки до сьогодні не створено. Науково обґрунтована, придатна для широкого практичного застосування класифікація повинна не тільки охоплювати максимально велику кількість проявів активності, у найрізноманітніших сферах, але й відзначати спільне у проявах активності як тварин, так і людини.

З огляду на те, що повністю результати аналізу публікацій з даної тематики неможливо навести в межах однієї невеликої за обсягом статті, виклад результатів виконання першого завдання на цьому буде завершено.

Проведений аналіз дозволив з'ясувати недоліки відомих класифікацій:

1. Відсутність належного теоретичного обґрунтування.
2. Відсутність чітких критеріїв для поділу на види.
3. Відсутність зв'язку проявів поведінки з потребами і мотивами.
4. Недостатня широта охоплення проявів активності.
5. Відсутність вказівок на спільне і відмінне у проявах активності тварин і людини.

Щодо можливостей їхнього подолання, слід відзначити наступне. Для належного теоретичного обґрунтування класифікації поведінки потрібно мати чітку і добре обґрунтовану теорію поведінки живих істот. Наразі такої, єдиної і загально визнаної теорії немає, хоча на сьогодні накопичено багато емпіричних даних і окремих теоретичних розробок, необхідних для її створення. Зокрема, в даній роботі в якості теоретичних передумов було використано положення про сутність поведінки живих істот, розроблені П.К. Анохіним і Н.А. Бернштейном [цит. за 8]. Проте, без створення цілісної і належним чином обґрунтованої теорії поведінки не можливо створити повну і обґрунтовану класифікацію видів поведінки.

Інші з вказаних недоліків теж можна подолати різною мірою: якщо критерії для поділу проявів поведінки на види можна вказати, практично у будь-якому випадку, то скажімо, зв'язки з потребами і мотивами можливо лише намітити; не в останню чергу через те, що відповідних класифікацій як потреб, так і мотивів теж наразі не створено. Два останні недоліки, хоча і видається реальним вирішити значною мірою, проте все ж не повністю.

Відтак, перейдемо до викладу результатів виконання наступного завдання. При цьому відзначимо, зсилаючись на вищевказане, що при його вирішенні не передбачено подолати всі вказані недоліки – оскільки це потребує тривалих і масштабних досліджень – а лише зробити ще один, наступний крок до вирішення зазначеної проблеми. Вирішення кожного із зазначених недоліків потребує окремого, повноцінного дослідження. Враховуючи це, далі буде наведено результати спроби

здійснити синтез необхідної класифікації з наявного матеріалу.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Здійснивши огляд відомих підходів до створення класифікації видів поведінки, провівши їхній аналіз та оптимізацію, можна запропонувати наступний підхід до створення такої класифікації.

При її укладанні виходимо з того, що:

- сутність поведінки зводиться до вдоволення потреб живих істот, відповідно, вона зумовлюється внутрішніми спонуканнями: потребами і мотивами, але при цьому детермінується зовнішніми умовами;
- в процесі вдоволення потреб відбувається адаптація живих істот до умов їхнього перебування, тобто забезпечення оптимальних умов для їхньої життєдіяльності;
- оскільки існує багато різних потреб, на вдоволення яких може бути спрямована активність, і багато різних ситуацій, в яких вона відбувається, існує велика кількість різних видів поведінки;
- вся сукупність проявів поведінки може бути зведена до певного скінченного числа за рахунок поділу на види, за певними критеріями;
- в якості таких критеріїв доцільно застосувати найважливіші, характерні ознаки поведінки, при цьому в межах одного виду її прояви будуть максимально однорідними;
- людина, як біологічний вид, успадкувала від своїх попередників багато видів поведінки, проте в процесі еволюції вийшла на якісно новий рівень розвитку і виробила ряд проявів поведінки, не характерних для тварин.

Далі наведемо спробу реалізації запропонованого підходу. В результаті вивчення існуючих класифікацій, враховуючи їхні переваги і недоліки, було визнано доцільним застосувати такі критерії для поділу проявів поведінки на види, і види поведінки, які можна виділити за даними критеріями.

1) За призначенням:

- комунікативна – реалізація найпростіших видів взаємодії з оточуючими;
- дослідницька – забезпечує адекватні реакції в ситуації новизни;
- ігрова – спрямована на задоволення потреби в активності або освоєння певних форм поведінки;
- практична – активність, спрямована на досягнення певного результату (вона включає виконання різних повсякденних справ: умивання, прибирання, готування і споживання їжі і т.п.);
- трудова (або виробнича) – пов'язана з виконанням трудових функцій; залежно від того, які трудові чи виробничі функції виконуються, своєю чергою, поділяється на керівну і виконавчу тощо;
- економічна (або господарча) – пов'язана з пошуком економічної доцільності;
- навчальна – процес формування нового досвіду детермінується обставинами;
- сексуальна – обумовлена статевою потребою (в широкому сенсі – стосунки між особами протилежної статі);
- репродуктивна – обумовлена потребою мати потомство;
- батьківська – спрямована на догляд за потомством та ін.

2) *За походженням:* спадкова (інстинктивна) і набута (рефлекторна та інтелектуальна).

3) *За відповідністю прийнятим суспільним нормам*: соціально прийнятна і соціально неприйнятна (або асоціальна).

Соціально прийнятна може бути: свідома, конформна, стереотипна. Асоціальна поведінка поділяється також на: девіантну, делінквентну і адиктивну.

Крім цього, залежно від того, які саме суспільні норми виконуються або порушуються, розрізняють підвиди соціальної і асоціальної поведінки:

- моральні – моральна і аморальна;
- юридичні – правомірна та неправомірна;
- релігійні – богоугодна і гріхозна;
- традиційні – такі, що відповідають або не відповідають традиціям;
- посадові – відповідають або не відповідають посадовим інструкціям тощо.

4) *За відповідністю організаційним вимогам*: дисциплінована і недисциплінована.

5) *За кількістю учасників взаємодії*: індивідуальна і соціальна. Соціальна поведінка поділяється на: домінуючу і підлеглу, оборонну або нападаючу, практичну і символічну та ін.

6) *За ступенем усвідомлення*: імпульсивна і вольова.

7) *За обумовленістю внутрішніми станами*: агресивна, несмілива, рішуча, стримана, роздратована, безтурботна, спокійна, доброзичлива, активна, пасивна та ін.

8) *За узгодженістю з іншими учасниками*: конфліктна і неконфліктна.

9) *За характером обумовленості*: зовнішньозумовлена (або ситуативна) і внутрішньозумовлена.

10) *За наслідками*: результативна і нерезультативна.

11) *За відповідністю медичним нормам*: нормальна і патологічна.

12) *За наслідками для здоров'я*: саногенна і патогенна.

Більшість з наведених видів поведінки характерні як для тварин, так і для людини, проте дана специфіка потребує окремого розгляду.

Запропонована класифікація охоплює переважну більшість проявів поведінки, які можна спостерігати чи виявити при проведенні спеціальних досліджень, проте вона теж далека від завершення. Іноді виділяють також інші види і форми поведінки: організаційну, харчову, спонтанну, насильницьку і віктимну, рольову та ін. Всі наведені види поведінки можна проілюструвати на прикладах, і спостерігати як в природних, так і експериментальних умовах. Дану класифікацію слід розглядати як проміжний етап досліджень, які повинні привести до створення науково обґрунтованої класифікації видів поведінки.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наявних публікацій з даної проблеми дає підстави стверджувати, що відомі на сьогодні класифікації мають ряд недоліків, через що придатні для практичного застосування лише в обмежених випадках, у певних конкретних сферах.

2. Наявної в сучасній фаховій літературі інформації з даної проблеми не достатньо для того, щоб подолати властиві відомим класифікаціям видів поведінки недоліки і створити максимально повну та обґрунтовану класифікацію.

3. Однак, незважаючи на вказане, на основі наявної інформації можна сформулювати раціональний підхід для створення класифікації видів поведінки, який включає відомі теоретичні та емпіричні дані про предмет розгляду і спрямовує дослідження у певне конструктивне русло.

4. Запропонована класифікація видів поведінки охоплює переважаючу більшість її проявів, як у людей, так і у тварин, а тому придатна для вирішення ряду практичних завдань, у найрізноманітніших сферах.

Подальшу роботу в даному напрямку доцільно зосередити на продовженні пошуку оптимальних підходів та критеріїв для створення універсальної та максимально повної класифікації видів поведінки, а також її належного теоретичного обґрунтування.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Выготский Л., Лурия А.* Этюды по истории поведения: Обезьяна. Примитив. Ребенок. М.: Педагогика-Пресс, 1993.
2. *Годфруа Ж.* Что такое психология. В 2 т. М.: Мир, 1996.
3. *Гудолл Дж.* Шимпанзе в природе: поведение. М.: Мир, 1992.
4. *Дьюсбери Д.* Поведение животных. Сравнительные аспекты. М.: Мир, 1981.
5. *Жоль К.* Соціологія: Навч. Посібник. К.: Либідь, 2005.
6. *Зайчук О., Оніщенко Н.* Поняття та основні види правомірної поведінки // Теорія держави і права. К.: Юрінком Інтер, 2006.
7. *Зорина З., Полетаева И.* Зоопсихология. Элементарное мышление животных: учебное пособие. М.: Аспект Пресс, 2007.
8. *Ительсон Л.* Типы и уровни приспособительного поведения // Лекции по общей психологии. Мн.: Харвест; М.: АСТ, 2000. С. 30–49.
9. *Колот А.* Мотивація персоналу: Підручник. К.: КНЕУ, 2002.
10. *Крушельницька Я.* Фізіологія і психологія праці: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2000.
11. *Лукашевич М., Туленков М.* Соціологія. Загальний курс. К.: Каравела, 2004.
12. *Лукашевич М.* Соціологія праці: Підручник. К.: Либідь, 2004.
13. *Мак-Фарленд Д.* Поведение животных. Психобиология, этология и эволюция. М.: Мир, 1988.
14. *Меннинг О.* Поведение животных. Вводный курс. М.: Мир, 1982.
15. *Психология.* Ученик. М.: Проспект, 1999.
16. *Психология.* Учебник для технических вузов. СПб.: Питер, 2000.
17. *Соціологія: Навч. посібн.* К.: Т-во “Знання”, КОО, 2005.
18. *Социология труда.* Учебник. М., 2002.
19. *Титарчук М.* Поведінка особистості як діяльність: соціально-філософський погляд // Філософський альманах, 2006. № 58.
20. *Тинберген Н.* Социальное поведение животных. М.: Мир, 1993.
21. *Фабри К.* Основы зоопсихологии: учебник для студентов высших учебных заведений. М.: УМК “Психология”, 2003.
22. *Хайнд Р.* Поведение животных. М.: Мир, 1975.

CLASSIFICATION OF TYPES OF CONDUCT: ATTEMPT OF ANALYSIS AND OPTIMIZATION

Yurij Vintyuk

*National University “Lviv Polytechnica”,
Kvitneva Str., 6, Lviv, 79044, Ukraine, e-mail: yurvin@ukr.net*

A matter of creation of a scientifically substantiated and maximally complete and universal classification of types of conduct is considered. A conducted research aimed at carrying out a review and analysis of types of conduct available in literature on speciality, and, on this basis, making an attempt to create their classification, suitable for practical application in different spheres. The known classifications of types of conduct are reviewed, approaches to their creation and criteria for the division of displays of conduct into types are analysed. The known classifications of conduct of animals, and also varieties of conduct of a humane, which are used in separate fields of knowledge, are critically appraised. As the result of the conducted research an attempt to create the classification of types of conduct, by means of synthesis of the available information on the given matter within the limits of one rational approach was made. The offered classification is complete and suitable enough for practical tasks solving in different spheres of activity.

Key words: classification, criteria, types of conduct.

КЛАССИФИКАЦИЯ ВИДОВ ПОВЕДЕНИЯ: ПОПЫТКА АНАЛИЗА И ОПТИМИЗАЦИИ

Юрий Винтюк

*Национальный университет "Львовская политехника",
ул. Квитна 6, г. Львов, 79044, Украина,
e-mail: yurvin@ukr.net*

Рассмотрена проблема создания научно обоснованной и максимально полной, универсальной классификации видов поведения. Проведенное исследование имело целью осуществить обзор и анализ имеющихся в профессиональной литературе видов поведения и на этой основе сделать попытку создать их классификацию, пригодную для практического применения в разных сферах. Сделан обзор известных классификаций видов поведения, проанализировано подходы к их созданию и критерии для деления проявлений поведения на виды. Критически оценены известные классификации поведения животных, а также разновидностей поведения человека, которые используются в отдельных отраслях знаний. В результате проведенного исследования была сделана попытка создать классификацию видов поведения, путем синтеза имеющейся информации по данной проблеме в пределах одного, рационального подхода. Предложенная классификация является достаточно полной и пригодная для решения практических заданий, в разнообразных сферах деятельности.

Ключевые слова: классификация, критерии, виды поведения.

Стаття надійшла до редколегії 8.09.2011

Прийнята до друку 22.09.2011